

Zygmunt Mańkowski, Wiesław Śladkowski

Sprawozdanie z działalności Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres od 2 kwietnia 1970 do 4 maja 1972 roku

Rocznik Lubelski 15, 299-302

1972

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

akcji w dziedzinie kultury i oświaty na terenie miasta i województwa, w której nie uczestniczyłby zawsze z tą samą postawą: nie jako bierny uczestnik, lecz jako *spiritus movens*.

Kazimierz Myśliński

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ODDZIAŁU LUBELSKIEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
ZA OKRES OD 2 KWIETNIA 1970 DO 4 MAJA 1972 ROKU

W okresie sprawozdawczym liczba członków w wyniku przeprowadzonej weryfikacji zmalała ze 124 do 106. Z listy zostali skreśleni ci, których od wielu lat nie łączyły już z Towarzystwem żadne więzy. Przyjęto natomiast kilku nowych członków, rekrutujących się spośród młodych pracowników nauki i nauczycieli.

Pracami Oddziału kierował Zarząd w składzie: prezes — doc. dr Zygmunt Mańkowski, wiceprezesa — doc. dr Ryszard Bender, doc. dr Ryszard Orłowski, sekretarz — dr Wiesław Śladkowski, skarbnik — mgr Felicja Pomarańska, członkowie: mgr Franciszek Cieślak, prof. dr Jan Dobrzański, prof. dr Jerzy Kłoczowski, prof. dr Stanisław Krzykała, mgr Jan Mandziuk, prof. dr Józef Mazurkiewicz, prof. dr Tadeusz Mencil, prof. dr Kazimierz Myśliński, prof. dr Zygmunt Sulowski, doc. dr Stanisław Tworek, mgr Czesław Wójcik, mgr Eugenia Zaleska, ks. prof. dr Mieczysław Żywczyński. W skład Komisji Rewizyjnej wchodził: przewodniczący — mgr inż. Henryk Gawarecki, członkowie: dr Maria Stankowa, Bogumił Szczytowski, dr Stefan Wojciechowski.

Członkowie Oddziału Lubelskiego PTH zasiadają także we władzach naczelnych Towarzystwa. Podczas ostatniego walnego zjazdu PTH, który odbył się 29 listopada 1971 roku w Krakowie, prof. dr Tadeusz Mencil został wybrany jednogłośnie wiceprezesem, a prof. dr Kazimierz Myśliński i prof. dr Mieczysław Żywczyński — członkami Zarządu Głównego.

Na wniosek naszego Zarządu prof. dr Andrzej Wojtkowski otrzymał nagrodę wojewódzką na rok 1971. W ten sposób Towarzystwo nasze uczciło 50-lecie jego pracy naukowej i 80 rocznicę urodzin.

W ramach Oddziału działają sekcje: dydaktyczna i Miłośników Lublina oraz komisje: wydawnicza i kontaktów z terenem. Komisja wydawnicza wspomagała nasze inicjatywy i przedsięwzięcia wydawnicze oraz konsultowała sprawy sporne; natomiast kontaktów z terenem utrzymywała więź z powiatowymi radami narodowymi w Lubartowie, Krasnymstawie i Opolu Lubelskim, zabiegała o fundusze, przezwyciężała trudności w zakresie prac redaktorskich tomów materiałów z odbytych wcześniej sesjach naukowych w tych miejscowościach. Sekcja dydaktyczna kierowana przez mgr E. Zaleską utrzymywała więź z nauczycielami historii szkół średnich, zorganizowała spotkania z Redakcją „Mówią Wieki” oraz dwa spotkania prezesa Zarządu z młodzieżą liceum. Małą aktywność wykazała w tej kadencji sekcja Miłośników Lublina. Niektórzy członkowie Zarządu weszli jednak do powołanego niedawno Towarzystwa Przyjaciół Lublina. Problem związania się z miastem i popularyzacji jego pięknych tradycji stoi więc w dalszym ciągu otworem.

Zarząd w okresie sprawozdawczym odbył w pełnym składzie 9 posiedzeń. Znacznie częściej natomiast zbierało się dla załatwienia spraw bieżących jego Prezydium.

Przedmiotem posiedzeń były najczęściej sprawy bieżące, zatwierdzanie sprawozdań, problem zdobycia subwencji na pokrycie naszych inicjatyw wydawniczych itp. W związku z koniecznością scentralizowania i sprawniejszej działalności księgowości Zarząd z dniem 28 lutego rozwiązał umowę z dotychczasowym i wieloletnim księgowym Towarzystwa ob. Sroczyńskim, któremu dziękuje za dotychczasową pracę.

Jedną z istotnych dziedzin w pracy Towarzystwa była organizacja posiedzeń naukowych i otwartych odczytów. Podczas posiedzeń Towarzystwa przedstawione zostały następujące referaty naukowe: dr Wiesław Śladkowski — Edmond Privat i jego działalność na rzecz Polski we Francji i Szwajcarii w latach 1915—1918; mgr Stanisław Wiśniewski — Eugeniusz Tarle a legenda napoleońska; prof. dr Robert Mandreu (Paryż) — Ruchy ludowe we Francji przed i podczas Wielkiej Rewolucji; doc. dr Ryszard Bender, prof. dr Aleksander Gardawski, prof. dr Jerzy Kłoczowski, prof. dr Stanisław Krzykała i doc. dr Zygmunt Mańkowski — Sprawozdania z kongresów — archeologicznego w Berlinie i historyków w Moskwie; dr Edward Mierzwa — Stosunki polsko-angielskie w początkach XVII wieku; prof. dr Maria Bogucka — Praca i działalność popularyzacyjna „Mówią Wieki”; mgr Mieczysław Kurzątkowski — Emocjonalne, historyczne i konserwatorskie aspekty odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie; dr Gustawa Hyczko — Aktualne kierunki w radzieckiej dydaktyce nauczania historii; mgr Adam Witusik — Młodość i lata szkolne Tomasza Zamojskiego; prof. dr Henryk Zins — Studia historyczne w Kanadzie; prof. dr Władysław Czapliński (Wrocław) — Życie magnata polskiego w XVII wieku w świetle jego rachunków; prof. dr Marian Biskup (Toruń) — Kopernik jako człowiek; prof. dr Waldemar Voise (Warszawa) — Jak można pisać historię; prof. dr Mikołaj Kraweć (Lwów) — Historiografia ukraińska; doc. Włodzimierz Sawiniec (Lwów) — Historiografia Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy; prof. dr Andrzej Wojtkowski — Procesy polsko-krzyżackie przed tzw. pierwszym procesem. Większość tych zebrań odbyła się w pracowni naukowej Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie, niektóre w Kolegium Humanistycznym UMCS. Frekwencja wahała się od kilkunastu do kilkudziesięciu osób.

W okresie sprawozdawczym Zarząd zorganizował ponadto przy współpracy z Klubem Międzynarodowej Książki i Prasy w Lublinie dwa otwarte cykle odczytów.

Pierwszy poświęcony był 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Wygłoszono wówczas następujące odczyty: prof. dr Henryk Zins — Mikołaj Kopernik i jego epoka; prof. dr Marian Biskup (Toruń) — Działalność obywatelska Mikołaja Kopernika; doc. dr Stanisław Tworek — Mikołaj Kopernik w polskim XIX-wiecznym dziejopisarstwie; prof. dr Paweł Czartoryski — Astronomia w Polsce w XV wieku; prof. dr Stanisław Szpikowski — Mikołaj Kopernik a zasada względności w fizyce; prof. dr Waldemar Voise (Warszawa) — Rewolucji kopernikowej ciąg dalszy — wiek XVII; prof. dr Kazimierz Myśliński — Miejsce Mikołaja Kopernika w kulturze polskiego Odrodzenia. Odczyty te spotkały się z żywym oddźwiękiem i miały bardzo dobrą frekwencję. Niektóre z nich wywołały żywą dyskusję.

Drugi cykl odczytowy poświęcony został 30 rocznicy powstania Polskiej Partii Robotniczej. W jego ramach wygłoszono następujące odczyty: doc. dr Zygmunt Mańkowski — Rola dziejowa Polskiej Partii Robotniczej; dr Marian Malinowski (Warszawa) — Geneza PPR; prof. dr Stanisław Krzykała — PPR — problem dziedzictwa; mgr Emil Horoch — Związek Walki Młodych; dr Marian Malinowski — Rola PPR w polskim ruchu robotniczym. I ten cykl posiadał dobrą frekwencję. Obydwa cykle spełniały rolę popularyzacji historii w szerszych kręgach społecznych i wyszły wyraźnie naprzeciw zapotrzebowaniu rocznicowemu.

Tak pozytywnych efektów nie przyniósł już niestety trzeci cykl zaplanowany wraz z Zamojskim Towarzystwem Przyjaciół Nauki i Kultury. W jego ramach w Zamościu

wyłoszone zostały przy dużej frekwencji dwa odczyty: doc. dr Ryszarda Orłowskiego — Z dziejów Ordynacji Zamojskiej oraz mgr. Adama Witusika — O rodzie Zamojskich. Dalsze z projektowanych odczytów nie doszły do skutku, gdyż Towarzystwo Zamojskie, kierując się względami ambicjonalnymi, postanowiło kontynuować cykl, jako samodzielny i jedyny organizator.

Listę odczytów popularnonaukowych uzupełniają dwa spotkania odbyte przez prezesa ZO doc. dr. Z. Mańkowskiego z kółkami historycznymi w lubelskich liceach: w Liceum im. Jana Zamojskiego wyłosił odczyt pt. „Rola historii w świecie współczesnym” i w Liceum im. Stanisława Staszica — „Region lubelski w dziejach”.

Łącznie w okresie sprawozdawczym Zarząd zorganizował 32 odczyty, nie licząc tych, które wyłosili członkowie Towarzystwa w ramach Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Ośrodka Szkolenia Partyjnego, klubów „Ruch” itp. W tych bowiem wypadkach Towarzystwo pośredniczyło jedynie między organizacjami a członkami, sygnalizując prelegentów i tematy, którymi dysponują.

W okresie sprawozdawczym ukazały się dwa tomy „Rocznika Lubelskiego” — naukowego organu naszego Oddziału PTH, wydawane z subwencji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie. Były to tomy: XII za rok 1969 i XIII za rok 1970. Tom XIV został oddany do druku, a tom XV pozostawał w opracowaniu redakcyjnym. W tym też okresie Redakcja pisma unowocześniła jego szatę graficzną oraz poszerzyła problematykę, wkraczając na teren ogólnokrajowy i powszechny. Dodano również tłumaczenia w językach obcych. Te osiągnięcia dokonane zostały w okresie dużych trudności natury finansowej, wywołanych zmianą przepisów finansowych. Dzięki niezmiennie przychylnemu stosunkowi Prezydium WRN trudności te udało się przewyciężyć. Utrzymanie „Rocznika Lubelskiego” jest zarówno dla Towarzystwa jak i kultury lubelskiej sprawą o pierwszorzędym znaczeniu.

W ostatecznej fazie opracowania redakcyjnego znajduje się II tom dziejów Lublina. Redaktor tego tomu prof. dr S. Krzykała wystąpił do Zarządu o zmianę zakresu chronologicznego tomu i akceptację koncepcji wydania dodatkowo III tomu, poświęconego okresowi okupacji i Polski Ludowej (do 1970 roku). Zarząd zatwierdził ten postulat, a Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie zgodziło się na sfinansowanie obu tomów. W ten sposób miasto otrzyma trzymtomową monografię swoich dziejów. Prof. dr S. Krzykała podjął w związku z tym już prace nad III tomem, który ma się ukazać na 30-lecie Polski Ludowej (1974).

Materiały z odbytych w latach poprzednich sesji naukowych w miastach powiatowych Lubelszczyzny znajdują się na różnych etapach edytorskich. Księga lubartowska od trzech lat czeka na druk w Wydawnictwie Lubelskim. Trwają prace redakcyjne (pod kierunkiem doc. dra S. Tworka) nad opublikowaniem pokłosa sesji w Bełżycach i Opolu. Wznowiono pod kierownictwem doc. dr W. Ćwika prace nad wydaniem materiałów sesji w Krasnymstawie. Mimo rozlicznych starań Zarządu i redaktorów poszczególnych tomów, edycja tego rodzaju wydawnictw, gdy minął klimat miłenijny, nie należy obecnie do rzeczy łatwych. Wciąż niestety, przedłuża się i komplikuje sprawa wydania materiałów źródłowych do dziejów Lubelszczyzny opracowanych przez zespół pod kierownictwem prof. dr. Z. Sułowskiego. Sprawa jednak zbliża się do końca, choć do tej pory brak subwencji na opłacenie kosztów druku. W 1972 roku wystąpiono z inicjatywą przygotowania wielotomowej edycji akt sejmikowych lubelskich. Powstał nawet tymczasowy zespół redakcyjny i roboczy. Koszty tego przedsięwzięcia przekraczają jednak możliwości miejscowych fundatorów. Sprawa ta wymaga pomocy ze strony Polskiej Akademii Nauk.

Obok wspomnianych powyżej prac członkowie Towarzystwa uczestniczyli we władzach i działalności różnych organizacji i stowarzyszeń. Szczególnie ścisłe kontakty i współpracę utrzymywano z Wojewódzkim Frontem Jedności Narodu, ZBoWiD,

Okręgową Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich, Radą Naukową Muzeum na Majdanku, Klubem byłych Więźniów Politycznych na Zamku i pod Zegarem, Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Międzynarodowym Klubem Prasy i Książki i innymi. Ten ożywiony kontakt wiąże nasze Towarzystwo ze współczesnością i otwiera przed historykami lubelskimi możliwości pożytecznej pracy społecznej.

W okresie ostatniej kadencji Zarząd Oddziału i jego członkowie starali się utrzymać pracę Towarzystwa na dotychczasowym poziomie, mimo słabnącego zainteresowania problematyką historyczną. Warto podkreślić, że zdołało ono wielokrotnie dać dowody wyczulenia naszego środowiska na zapotrzebowania społeczne, rocznicowe. Nie udało się natomiast pogłębić integracji zróżnicowanego w naszym mieście środowiska historycznego. Wciąż za mały jest kontakt i współdziałanie z nauczycielami historii w szkołach podstawowych i średnich. Zbyt mała jest frekwencja na posiedzeniach naukowych, które mogą być i są niekiedy ważnym forum dyskusji naukowej, wymiany poglądów, źródłem informacji naukowej itp. Zbyt mały jest też kontakt z towarzystwami regionalnymi.

Na wyraz głębokiego uznania i podziękowania zasługuje niezmienna życzliwość władz partyjnych i państwowych województwa. Stałej pomocy Towarzystwu w jego pracach udzielają: Komitet Wojewódzki PZPR, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Prezydium i Wydział Kultury Miejskiej Rady Narodowej, Prezydium Powiatowych Rad Narodowych w Lubartowie, Krasnymstawie, Bełżycach i Opolu Lubelskim.

Następna kadencja stanie przed nowymi zadaniami. Obok zadań statutowych nowe szanse w dziedzinie popularyzacji historii dadzą rocznice: 90 Wielkiego Proletariatu, 30 powstania Polski Ludowej, 500 powstania województwa lubelskiego i wreszcie ogólnokrajowe obchody rocznicy Komisji Edukacji Narodowej i urodzin Mikołaja Kopernika.

*Zygmunt Mańkowski
Wiesław Śladkowski*

OGÓLNOPOLSKIE SEMINARIUM STUDENCKICH KÓŁ NAUKOWYCH W LUBLINIE

W dniach 11—12 grudnia 1971 roku odbyły się w Lublinie obrady Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego Kół Historyków na temat: „Organizacja i działalność Związku Młodzieży Polskiej w latach 1948—1956”. Seminarium przygotowało Koło Naukowe Historyków UMCS i Krąg Instruktorów ZHP w Lublinie. W obradach uczestniczyli delegaci ośrodków uniwersyteckich w Polsce, zaproszeni działacze ZMP z Lublina i Lubelszczyzny oraz studenci UMCS.

Sesję otworzył prorektor UMCS prof. dr Stanisław Krzykała, zaś słowo wstępne wygłosił przewodniczący Rady Uczelnianej ZSP UMCS Edward Chanaj. Podczas dwudniowych obrad wygłoszono 6 referatów, które zarazem oceniane były przez komisję konkursową pod przewodnictwem doc. dr. Zygmunta Mańkowskiego. Zaprezentowano następujące opracowania (w kolejności wystąpień): mgr Edward Kuś — Drogi zjednoczenia ruchu młodzieżowego w latach 1945—1948 (Koło Nauk Politycznych Uniwersytetu im. B. Bieruta we Wrocławiu); Henryk Lipniacki — Geneza i początki działalności ZMP na Lubelszczyźnie (Koło Naukowe Historyków UMCS); Tadeusz